

Mączak, Antoni

Wełna jako surowiec : zjawiska jej produkcji i obrotu od XIII do XVII stulecia

Przegląd Historyczny 60/3, 612-613

1969

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Wełna jako surowiec. Zjawiska jej produkcji i obrotu od XIII do XVII stulecia

Temu zagadnieniu poświęcona była konferencja, która odbyła się w Prato (Włochy) 18—24 kwietnia 1969. Prato, od średniowiecza aż po dziś ośrodek produkcji wełnianej, położony w Toskanii kilkanaście kilometrów na północ od Florencji, uzyskało od niedawna placówkę naukową „Międzynarodowy Ośrodek Historii Gospodarczej «Francesco Datini»”. Powołany do życia z inicjatywy włoskich historyków gospodarczych ośrodek ukonstytuował się w październiku ub. r. obierając prezesem prof. Fernanda Braudela z Paryża. Swoistą podstawę działalności „Centro Francesco Datini” stanowi działalność osoby, od której przyjęło ono nazwę. Francesco di Marco Datini (zm. 1412) był kupcem, który dokonywał wielkich obrotów wełną i sukniem na terenie całej Europy zachodniej i północno-zachodnich wybrzeży Afryki. Umierając przekazał swój piękny dom gminie Prato. Najcenniejszą spuścizną po nim stanowi jednak archiwum zawierające pełną dokumentację jego działalności handlowej w przeciągu kilkudziesięciu lat przelomu XIV i XV w. Archivio Datini wykorzystywane było wielokrotnie przez badaczy, jego zasoby stwarzają jednak możliwości daleko szersze. Profesor Federigo Melis (Florencja, Piza) w toku konferencji wykazał raz jeszcze, jak doskonały wgląd w problematykę handlu i produkcji przemysłowej, wreszcie obrotu pieniężnego daje korespondencja handlowa Francesco di Marco. Organizatorzy „Centro Datini” przewidują różnorodną działalność ośrodka. Wiosną br. zorganizowany został kurs paleografii i znajomości specyficznego typu źródła, jakim jest średniowieczna włoska korespondencja handlowa. W przyszłości obok organizacji konferencji naukowych przewiduje się także publikacje źródłowe z zasobów archiwum Datini.

Tegoroczna konferencja dała przegląd problematyki produkcji i handlu wełną w Europie, uwzględniając także tereny dawniej tradycyjnie pomijane: Wschód, Półwysep Bałkański, a także Barbarię (Algier, Maroko). Obrady otworzył F. Braudel. G. D. Ramsay (Oksford) omawiał końcowy okres działalności *merchants of the Staple*; średniowieczną problematykę angielską poruszył też w obszernym wystąpieniu F. Melis, opierając się o archiwum Datiniego. Tematykę Niderlandów przedstawił A. Verhulst (Gandawa). Obrady poświęcone Francji odbywały się w Pizie. Mówili: J. Richard (Dijon), R. Gascon (Lion) i E. Baratier (Aix-en-Provence). Na tematy niemieckie referat syntetyczny wygłosił H. Kellenbenz (Kolonia), następnie zaś H. Pohl (Kolonia) omówił produkcję wełny w Nadrenii, Westfalii i Hesji, R. Sprandel (Hamburg) — w Niemczech północno-wschodnich, W. von Stromer (Erlangen) — w Górnych Niemczech, H. C. E. Peyer (Zurich) — w Szwajcarii i wreszcie F. Tremel (Graz) — w rejonie wschodnioalpejskim. K. H. Blaschke (Lipsk) nadesłał referat na temat produkcji i handlu wełną w Niemczech środkowo-wschodnich (tj. Saksonii). Problematyka włoska przewijała się często przez obrady, zwłaszcza ze względu na ogromne znaczenie popytu tamtejszych ośrodków sukienniczych, skupujących surowce w wielu krajach. Szczegółowo na tematy włoskie mówili: G. Barbieri (Werona) oraz E. Rossini i M. Fennell Mazzaoui.

Hiszpanii i zach. Barbarii poświęcono osobne posiedzenie z referatami F. Melisa, R. Pastorde Togneri (Buenos Aires) i F. Ruiz Martina (Bilbao).

Problematyki wschodnioeuropejskiej dotyczyły cztery referaty: J. T a d i ć (Belgrad) mówił na tematy bałkańskie; W. E n d r e i (Budapeszt) przedstawił problematykę Węgier i niektórych regionów ościennych; A. M ą c z a k (Warszawa) omówił zagadnienia hodowli i handlu w Polsce, krajach czeskich i w Europie wschodniej; A. N a h l i k (Łódź) natomiast przedstawił wełny, znajdujące się w tkaninach z wykopalisk w Nowogrodzie Wielkim.

Obrady podsumował J. A. v a n H o u t t e (Louvain).

Rozległa problematyka obrad przyniosła poważne rezultaty, jako że po raz pierwszy chyba jeden z podstawowych surowców epoki przedindustrialnej zbadany został zarówno od strony zagadnień regionalnych jak też współzależności poszczególnych stref. Zainteresowanie zebranych wzbudziły zagadnienia różnego rodzaju. Wspomnieć warto problem sezonowych wędrówek owiec (transhumancji), do którego powracano wielokrotnie, jak też zjawisko specyficznych górskich kultur pasterskich (Wołosi). Novum dla dyskutujących historyków stanowiły rezultaty metod analizy technicznej przedstawione przez Endrei'a i Nahlika; materiał nowogrodzki (opublikowany niedawno przez tego ostatniego) przyniósł wiele dla poznania początków sukiennictwa flamandzkiego oraz eksportu wełen angielskich i hiszpańskich. Niektórzy referenci położyli nacisk na społeczno-gospodarczą stronę zagadnienia. Referat R. Pastor de Togneri przyniósł nowe oceny hiszpańskiej mesty, K. H. Blaschke dał skrótową próbę przedstawienia hodowli owiec i handlu wełną w całokształcie gospodarki saskiej i handlu Lipska. Wydaje się jednak, że dopiero publikacja materiałów sesji pozwoli na przetrawienie jej wyników, podkreśli zagadnienia porównawcze i uwydatni pozostałe luki. Uzyskane doświadczenia pozwoliły już jednak na wykreślenie tematu następnej konferencji: „Sukno — jego produkcja, handel i użytkowanie”.

A. M.

29 i 30 stycznia 1968 odbyło się w Brukseli kolokwium pt. „Okupanci — okupowani 1792—1815”, dotyczące problemów związanych z rolą dominacji francuskiej w krajach europejskich w dobie Rewolucji i Cesarstwa. Zorganizowane zostało przez Ośrodek Historii Gospodarczo-Społecznej Instytutu Socjologii Uniwersytetu w Brukseli. Obok form okupacji (J. G o d e c h o t) omawiano wpływ, jaki na wewnętrzne dzieje poszczególnych krajów (Belgia, Hiszpania, Holandia, Szwajcaria, kraje niemieckie oraz region Wandei) wywarło włączenie ich w orbitę wpływów Francji. Obradowało ponad stu historyków w większości z Belgii, Francji, Niemiec, Holandii i Izraela.

Od 18 do 21 marca 1968 odbyło się na Sorbonie kolokwium historyków francuskich i węgierskich. Przewidziane francusko-węgierską umową o wymianie kulturalnej, spotkanie to zostało zorganizowane przez V. L. T a p i é, profesora Sorbony, przy współpracy Béli K o p e c z i, rektora Uniwersytetu Budapeszteńskiego, który przewodniczył delegacji węgierskiej. Zgodnie z sugestią Węgrów każde zagadnienie omawiał referat historyka węgierskiego i koreferat uczonego francuskiego. W ciągu czterech dni obrad poruszono tematykę związaną z tworzeniem się średniowiecznego państwa węgierskiego, politykę wschodnią Ludwika XIV, problemy reformacji, wpływu rewolucji francuskiej na Węgry, kompromisu austro-węgierskiego 1867 r., oraz stosunki francusko-węgierskie w okresie reżimu Horthy'ego.

Od 28 do 31 marca 1968 Centre National de la Recherche Scientifique zorganizowało w Tuluzie międzynarodowe kolokwium na temat struktur socjalnych Akwitanii, Langwedocji i Hiszpanii w początkowym okresie feudalizmu. Inicjato-